

Da det gikk måned etter måned uten at den polske Londonregjering hørte noe til de ca. 11 000 polske offiserer som i russiske fangeleirer, «begynte den uhyggelige sannhet å gå opp for oss i London», skriver Mikolajczyk. 14. november fikk den polske ambassadør i Moskva audiens hos Stalin. Mikolajczyk skriver: «Stalin så forbauset ut og spurte om man fantes polakker i Russland, som ikke var friggitt. Ambassadøren svarte at vi særlig var interessert i disse offiserer. Dvenstående fotografi er fra forhandlingene etter møtet hos Stalin. Ytterst til venstre sitter den polske ambassadør i Moskva, Kot, deretter general Sikorski, visesutenriksminister Visjinsky, president Kallinin og øverstkommanderende den polske hær, general Anders.

11000 polske offiserer forsvant i Russland

Av STANISLAV
MIKOLAJCZYK

fhv. polsk statsminister
og leder for det polske
bondeparti.

Riff. 10.1.48.
Når den polske landflyktige regjering høsten 1941 forholdt seg taus i sitt arbeid for å tømme de russiske konsentrasjonsleirer for polske fanger skyldtes det i første rekke britisk påtrykk. Dengang Hitlers styrker rullet fram gjennom den tidligere russiske sone i Polen og rykket videre mot Moskva, var det en alminnelig oppfatning i Storbritannia at Sovjet-Russland kom til å kapitulere og kanskje fornye det uhyre av en totalitær allianse som oppsto ved den første tysk-russiske pakt. Churchill ville ikke gjøre noe som kunne sære Stalins følelser. Også i Washington merket man noe av denne oppfatning, og både i Washington og London seilret den innstilling som hevdet at Stalin var den mest høytstående av alle ledere og at alt som var russisk, var riktig.

Den polske regjering i London hadde en sterkt avvikende oppfatning. Kommandantene i mange av de russiske arbeidsleirer nektet å gi fra seg til tusener av de utsultede og nedbrutte polakker som slet under deres åk. Andre polakker som ble friggitt ifølge «amnesti», ble arrestert igjen og drevet tilbake til slavearbeidet. De døde som fluer. De polske soldater som ble friggitt som krigsfanger, fant velen til general Anders' hovedkvarter som best de kunne samtidig som våre diplomatiske og militære utsendinger i Moskva lette på kryss og tvers etter de leirer hvor de hadde oppholdt seg.

Vi kunne aldri være sikker på hvor mange polske soldater den røde hær hadde tatt til fange og slept med seg til Russland. Vi måtte først og fremst

Churchill ville ikke gjøre noe som kunne sære Stalin da de så ut som om russerne måtte kapitulere, skriver statsminister Mikolajczyk i dagens artikkel. Hverken London eller Washington ville støtte den polske Londonregjering i dens protester mot behandlingen av polakkerne i Russland. Det var uhyre vanskelig å få friggitt de polske soldater der og 11.000 offiserer forsvant sporløst i 1940. Mikolajczyk skildrer en personlig samtale mellom Stalin og den polske Moskva-ambassadør om disse offiserene. Over en og en kvart million sivile polakker levde under umenneskelige forhold i Russland og det var vanskelig å få gjort noe for dem. Til slutt reiste statsminister Sikorski i 1941 til Moskva for å rette en personlig appell til Stalin.

likelydende. All post fra disse offiserene hadde opphørt i april og mai 1940.

Tross disse vanskelighetene lyktes det general Anders å bygge opp en hær på ca. 70.000 polakker i Russland. Det ville si det samme som 8 divisjoner. I løpet av høsten og vinteren fikk de sin trening under uhyggelige forhold. Mange av dem måtte gå barbert.

Russerne skaffet bare forsyninger til 40.000 av dem. Enkelte av dem var nødt til å gå uten mat i flere dager.

Det var over en og en kvart million sivile polakker i Russland, og det lyktes os etterhvert å få innpass for 7000 polske velferdsarbeidere som hjalp dem. Disse folkene fant sine landsmenn redusert til et rent dyrisk nivå på grunn av sult, terror og slavearbeid. Russerne hadde ikke skånet noen. De mest in-

telektuelle polakker var blitt påtvungen den verste form for kroppsarbeid. Ingen ble brukt som grøftegraver, leger, vitenskapsmenn og kjemikere satt til å spre gjøsel.

London og Washington ville delta i våre spake protester. Det var en slik atmosfære general Sikorski fløy til Moskva 1. desember 1941 for å rette en personlig appell til Stalin den mann som i det stille må ha m seg over sine tillitsfulle eller altongstolige allierte.

Copyright 1948 King Features Syndicate, New York, og Aftenpo

(De foregående artikler i denne serie stod offentliggjort i Aftenposten mandag morgen og tirsdag, onsdag og fredag aften).

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie
den mest høystående av alle ledere og at alt som var russisk, var riktig.

Den polske regjering i London hadde en sterkt avvikende oppfatning. Kommandantene i mange av de russiske arbeidsleirer nektet å gi fra seg til tusener av de utsultede og nedbrutte polakker som slet under deres åk. Andre polakker som ble frigitt ifølge «amnestiet», ble arrestert igjen og drevet tilbake til slavearbeidet. De døde som fluer. De polske soldater som ble frigitt som krigsfanger, fant veien til general Anders' hovedkvarter som best de kunne samtidig som våre diplomatiske og militære utsendinger i Moskva lette på kryss og tvers etter de leirer hvor de hadde oppholdt seg.

Vi kunne aldri være sikker på hvor mange polske soldater den røde hær hadde tatt til fange og slept med seg til Russland. Vi måtte først og fremst bygge på en notis i den røde hærs avis — Røde Stjerne — 17. september 1940. Det sto der at det «i tillegg til sivilpersoner» var 181.000 mann fra den polske hær i russiske krigsfangeleirer. Listen omfattet 12 generaler, 53 oberster, 72 oberstløytnanter og 9227 offiserer av lavere grad.

Langsomt begynte de tapre rester av disse styrkene å melde seg til tjeneste hos general Anders, men det slo ham at det var urovekkende få offiserer blant dem. Han underrettet oss om det, og vi spurte oss for i Moskva, men fikk bare til svar, at alle var blitt frigitt. Førgjeves gjentok vi forespørselen om de forsvunne offiserer og samtidig fikk vi ordnet med Røde Kors-hjelp til våre nølledende landsmenn i Russland. Det var en nervepåkjenning for vår regjering, for vi kunne ikke la offentligheten få vite noe om våre vanskeligheter. Vi måtte ikke gjøre noe som kunne såre Stalin. Ingen ting.

14. november 1941 fikk vår ambassadør Kot i Moskva audiens hos Stalin i Kreml. Molotov og Visjinsky var til stede. Kot tok øyeblikkelig opp spørsmålet om de offiserer vi savnet.

Stalin så forbauset ut. «Finnes det fremdeles polakker som ikke er frigitt?» spurte han.

«Mange», svarte Kot. «Vi er særlig interessert i de ca. 11.000 offiserer som ble sperret inne i leirene i Starobielsk, Kozielsk og Ostasjkov. De ble sendt til ukjent bestemmelsessted våren 1940 og ingen av dem har meldt seg hos general Anders».

«Det er ingen unntagelser fra vårt amnesti», sa Stalin. Han telefonerte personlig til et eller annet sted. Kot fortalte oss etterpå at Stalin satt lenge og lyttet til en stemme i telefonen. Ansiktet var helt uttrykksløst. Til slutt la han på telefonen og nektet å snakke mer om offiserene.

Den uhyggelige sannhet begynte å gå opp for oss i London. Vi hadde fått meldinger fra offiserenes familier. De var alle sammen uhyggelig

Det var over en og en kvart million sivilpolakker i Russland, og det lyktes os etterhvert å få innpass for 7000 polske velferdsarbeidere som hjalp dem. Disse folkene fant sine landsmenn redusert til et rent dyrisk nivå på grunn av sult, terror og slavearbeid. Russerne hadde ikke skånet noen. De mest in-

Copyright 1948 King Features Syndicate, New York, og Aftenposten

(De foregående artikler i denne rle stod offentliggjort i Aftenposten mandag morgen og tirsdag, onsdag, torsdag og fredag aften).